

BUREAUONDERZOEK

ARCHEOLOGISCHE DIENST WAASLAND – CEL ONDERZOEK

1. BESCHRIJVING VAN DE UITGEVOERDE WERKEN

1.1. VERANTWOORDING

Pâtisserie Stefan zal een bakkerij met conciërgewoning bouwen. Voor de bouwwerken werd reeds een stedenbouwkundige vergunning verkregen. Deze is gekend onder het nummer B/2015/335. Om tegemoet te komen aan opmerkingen van aanpalenden dient echter opnieuw een bouwaanvraag ingediend te worden, waarbij het gebouw zijdelings 10 cm opschuift ten opzichte van de perceelgrens en 30 cm aan de perceelgrens die grenst aan de achterkant van de tuinen. Deze nieuwe aanvraag zal worden ingediend zonder afstand te doen van de reeds verkregen vergunning. Het gebouw zelf bedraagt rond de 3000 m² en ligt vooraan in woonzone, achteraan in industriegebied.¹

In het kader van de geplande werkzaamheden is een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem (bureauonderzoek) verplicht.

Dit onderzoek werd uitgevoerd door de cel Onderzoek van Erfpunt, door medewerkers Thierry Van Neste en Marjolijn De Puydt.

1.2. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

PROJECTCODE

2016I155

WETTELIJK DEPOT

ISSN 0778-3841

ERKENDE ARCHEOLOOG

Thierry Van Neste

OE/ERK/Archeoloog/2015/00083

Erfpunt – cel Onderzoek

Regentiestraat 63

9100 Sint-Niklaas

NAAM OPDRACHTGEVER:

Pâtisserie Stefan bvba

VINDPLAATSNAAM:

Sint-Niklaas – Raapstraat 2016 (SN RS 16)

PROVINCIE:

Oost-Vlaanderen

GEMEENTE:

Sint-Niklaas

DEELGEMEENTE:

---

¹ Pers. Comm. Vincent Goossens, ir.-architect Goossens en Partners architecten en ingenieurs bvba.

Sint-Niklaas

PLAATS:

Raapstraat 29

TOPONIEM:

Raapstraat, Astwyck

COÖRDINATEN (LAMBERT '72):

Noord: 206811,435000 m

Oost: 135564,596000 m

Zuid: 206648,256000 m

West: 135472,625000 m

KADASTRALE GEGEVENS:

Sint-Niklaas, Afdeling 2, Sectie C, percelen 15/M, 17/C, 105/2R

Kadasterplan: zie § 2.2.1.1

TOPOGRAFISCHE LIGGING:

Zie § 2.2.1.2

BEGINDATUM:

29 augustus 2016

EINDDATUM:

20 september 2016

RELEVANTE TERMEN UIT DE INVENTARIS ONROEREND ERFGOED

Typologie: niet van toepassing

Datering: Onbepaald, nieuwste tijd (19de-21ste eeuw),

Stijlen: niet van toepassing

Culturen: niet van toepassing

Materiaal: niet van toepassing

Soort: niet van toepassing

Gebeurtenis: bureauonderzoek

VERSTOORDE ZONES

In het kader van de stedenbouwkundige vergunning B/2015/335 werden reeds voorbereidende grondwerken op het terrein uitgevoerd om dit bouwrijp te maken. De bovenste laag werd geheel gezeefd en ontdaan van steenpuin. Tevens werd een laag steenpuinverharding aangebracht.

Fig. 1. Foto genomen tijdens de voorbereidende graafwerken (Goossens & Partners architecten en ingenieurs bvba).

Voorafgaand aan deze werken, werd de bodem op perceel 17C2 reeds gesaneerd. Dit gebeurde naar aanleiding van een ernstige verontreiniging op dit perceel en het aanpalende perceel 21H. De sanering werd uitgevoerd door ABO. Op basis van de verkregen gegevens kan vastgesteld worden dat de vastgestelde verontreiniging door minerale olie en vinylchloride tot 2,5 m diep ging.

Op 14 januari 2000 werd begonnen met de grondwatersanering en in augustus 2008 werd de verontreinigde grond op perceel 21H ter hoogte van de straatzijde aan de Passtraat voor zover mogelijk afgegraven. De afgraving werd uitgevoerd tot een diepte van ± 2 m ten opzichte van het maaiveld. Hoewel de beek op perceel 17C2 aanvankelijk ook afgegraven moest worden, werd hier omwille van omstandigheden van afgeweken. In plaats daarvan werden persluchtinjectiefilters en bodemlucht/grondwaterextractiefilters geplaatst. Deze filters werden telkens geplaatst tot op een diepte van 3 tot 4 m ten opzichte van het maaiveld.

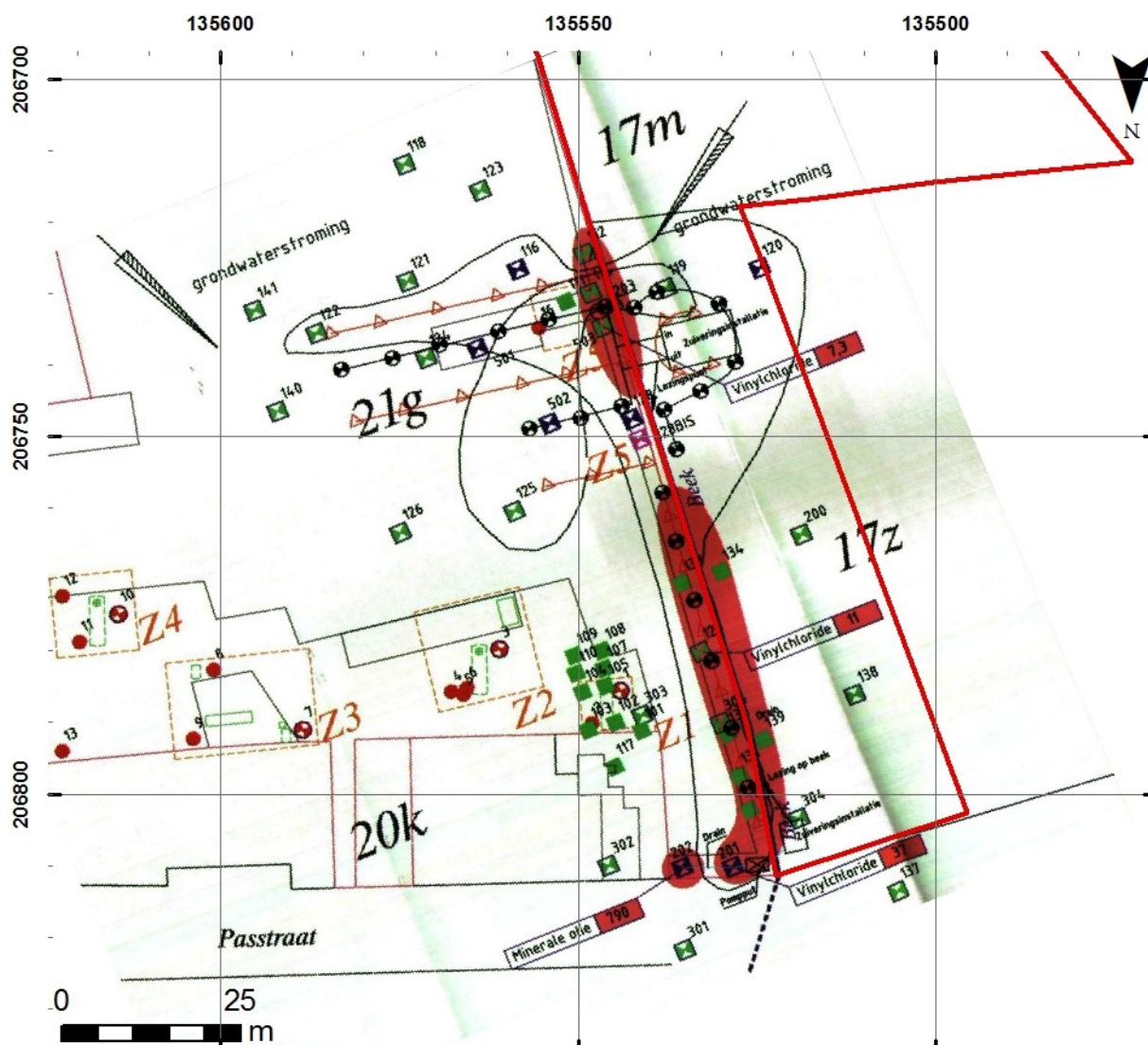

Fig. 2. Saneringsplan uit 2007 (ABO).

1.3. ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Binnen het projectgebied werd nog geen voorgaand archeologisch onderzoek uitgevoerd.

1.4. OMSCHRIJVING VAN DE ONDERZOEKSOPDRACHT

1.4.1. Vraagstelling

De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 5.866,55 m², hierbij zal meer dan 1.000 m² verstoord worden.

Artikel 5.4.1 van het decreet van 12 juli 2013 betreffende het onroerend erfgoed, gewijzigd bij het decreet van 4 april 2014 stelt dat het bij *aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen volledig gelegen zijn buiten archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones* verplicht is om een bekrachtigde archeologienota zoals vermeld in artikel 5.4.8 van datzelfde decreet toe te voegen aan een stedenbouwkundige vergunning met ingreep in de bodem.

In het kader van het bureauonderzoek:

- Wordt het plangebied afgebakend en beschreven;
- Worden reeds verstoorde en reeds onderzochte zones in kaart gebracht;
- Worden de gekende aardkundige en ecologische kenmerken geïnventariseerd;
- Worden de gekende archeologische en historische waarden en indicatoren geïnventariseerd en ingeschat;
- Wordt een beschrijving gemaakt van de geplande werken waarvoor een stedenbouwkundige vergunning of verkavelingvergunning wordt aangevraagd, de uitvoeringswijze van deze werken en de potentiële impact ervan op het bodemarchief.

Om de eventuele archeologische waarde van het onderzochte gebied in te schatten, wordt informatie verzameld over minstens volgende aspecten, op basis van alle relevante bronnen:

1. De bewoningsgeschiedenis;
2. De landschapshistoriek;
3. De topografie;
4. De geologie;
5. Het bodemgebruik;
6. De vegetatie;
7. De aanwezige erfgoedwaarden;
8. De historische ingrepen.

De resultaten van de analyses worden op plannen weergegeven. De resultaten van deze studies moeten toelaten een gemotiveerd advies te formuleren of er al dan niet verder archeologisch vooronderzoek moet uitgevoerd worden, inclusief de methodiek daarvoor.

1.4.2. Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek werden geen randvoorwaarden voorzien

1.4.3. Geplande werken en bodemingrepen

Op het projectgebied zal een bakkerij met conciërgewoning gebouwd worden. Het gebouw bestaat uit drie aansluitende delen: voorbouw (winkel, bijwinkel, conciërgewoning, ...), tussenbouw (garages, werkplaats, circulatieruimte, kantoren, sanitaire voorzieningen, personeelsruimten, ...) en een loods (industriële bakkerij). De voorbouw wordt onderkeldert (fig. 3).

In de voortuinstrook worden 8 parkeerplaatsen (één aangepaste) in grasdallen aangelegd. De circulatieruimte wordt aangelegd in waterdoorlatende klinkers. De overige, beperkte, ruimte wordt aangelegd met groen.

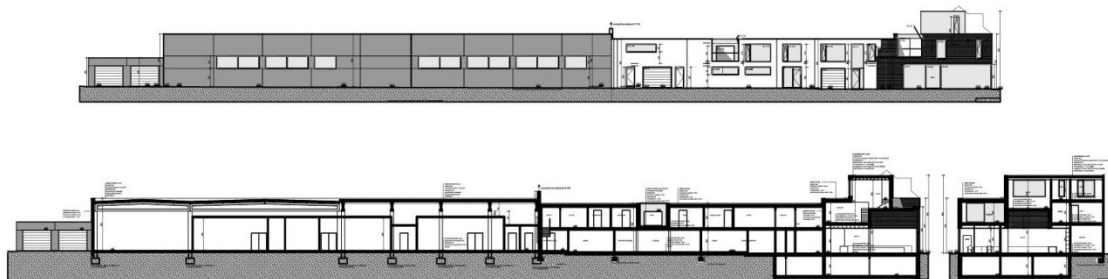

Fig. 3. Langsdoorsnede en zijgevel (Goossens & Partners).

De fundering van de gebouwen zal gebeuren tot op vaste en vorstvrije diepte volgens grondsondering en een studie van de stabiliteit.

1.5. WERKWIJZE EN ONDERZOEKSSTRATEGIE

Voor het bureauonderzoek werd informatie verzameld aangaande de historische, landschappelijke en archeologische kennis van de ruime omgeving van het projectgebied. Voor de historische data werden verschillende literatuurbronnen geraadpleegd. Daarnaast werden verschillende historische kaarten gebruikt. Deze werden verkregen via de Web Map Service (WMS) voor ArcGIS van het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen (AGIV), de “Erfgoedbank Waasland”² en het portaal “Cartesius”³, een samenwerking tussen het Nationaal Geografisch Instituut, de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief en het Koninklijk Museum van Midden-Afrika. De verkregen kaarten werden indien nodig bewerkt, gegeorefereerd en gebruikt als laag in een GIS-omgeving. Ook de landschappelijke achtergrond van het projectgebied werd in GIS onderzocht. Hierbij werd gebruik gemaakt van gegevens die bekomen werden via de Web Map Service en de downloadcatalogus van het AGIV⁴. De archeologische gegevens werden hoofdzakelijk bekomen via de cel Beheer van de Archeologische Dienst Waasland. Daarnaast werden de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) en de desbetreffende onderzoeksrapporten geraadpleegd.

Op basis van de verkregen gegevens werd een inschatting gemaakt van het potentieel op kennisvermeerdering en de al dan niet te nemen maatregelen die hier het gevolg van zijn.

In de loop van dit onderzoek diende niet afgeweken te worden van de Code Goede Praktijk, werden geen externe specialisten geraadpleegd en werd geen wetenschappelijke advisering verkregen van personen die buiten het project stonden.

Dit rapport schets het algemene kader van het onderzoek en bevat de neerslag van de onderzoeksresultaten. Een kopie ervan wordt in digitale vorm aangeleverd aan Patisserie Stefan bvba, het agentschap Onroerend Erfgoed en Erfpunt – cel Beheer.

2. ASSESSMENTRAPPORT

2.1. BESCHRIJVING EN MOTIVERING VAN METHODEN

Voor het assessment van het projectgebied werden de bepalingen in hoofdstukken 7 en 12 van de Code Goede Praktijk gevolgd. In eerste instantie werd het projectgebied afgebakend en beschreven. Dit gebeurde in ArcGIS door middel van de digitale kadasterplannen, de bodembedekkingkaart en de inventaris van het landschappelijk en bouwkundig erfgoed. Het inventariseren van aardkundige en ecologische kenmerken werden geïnventariseerd aan de hand van geologische en bodemkundige kaarten. Gekende archeologische en historische waarden en indicatoren werden geïnventariseerd aan de hand van gegevens van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI), de inventaris van het bouwkundig erfgoed en een literatuurstudie. Aan de hand van historische kaarten en luchtfoto's werd de recentere geschiedenis onderzocht. Niet-gegeorefereerde beelden werden gegeorefereerd op basis van herkenningspunten. Vrijwel steeds werd hierbij gebruik gemaakt van een eerstegraads polynomiale vergelijking. Voor de visualisatie van de verschillende kaartlagen werd steeds rekening gehouden met de gebruiksschaal en de resolutie van de desbetreffende kaartlaag. Bij al deze onderzoeken werd rekening gehouden met gegevens die betrekking hadden op het projectgebied, alsook de onmiddellijke tot nabije omgeving.

---

² <http://www.waaserfgoed.be>

³ www.cartesius.be

⁴ <https://download.agiv.be/Catalogus>

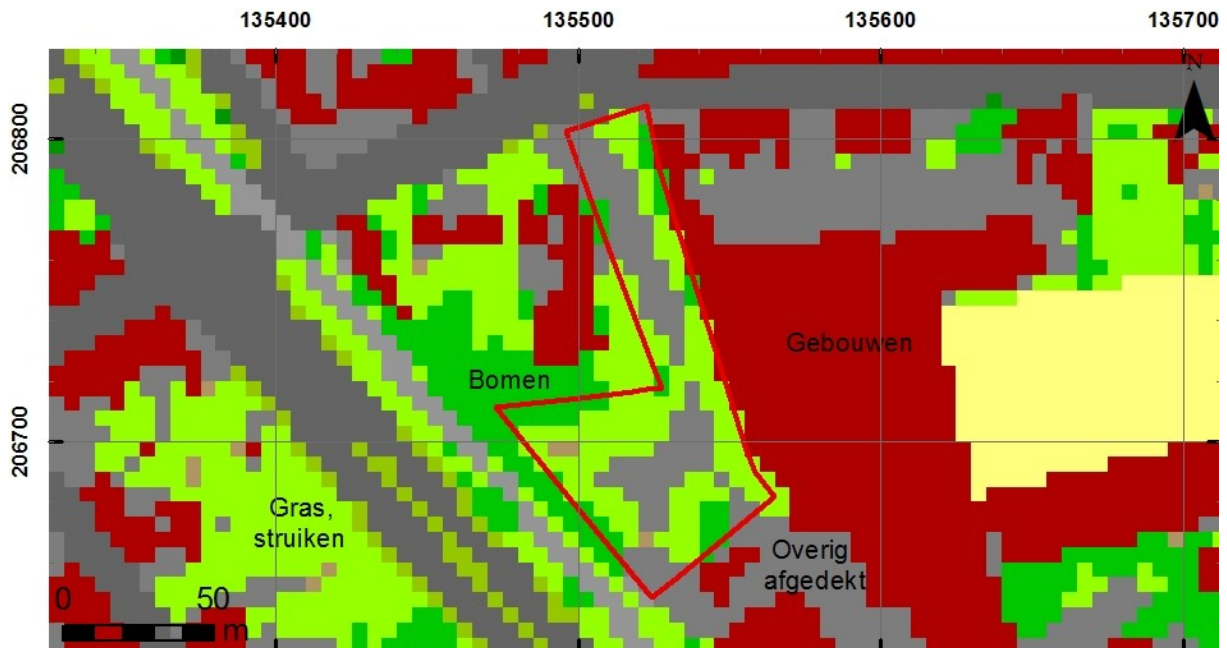

Fig. 6. Situering op de bodembedekkingkaart (AGIV WMS).

2.2.1.2. Topografische en hydrografische situering

Op de topografische kaart kan het projectgebied gesitueerd worden op de rug van de Wase cuesta. Het reliëf daalt stelselmatig naar het noorden toe. Binnen het projectgebied varieert de hoogte tussen 16,06 en 18,53 m TAW.

Op de Inventaris van het Landschappelijk Erfgoed wordt het projectgebied gesitueerd binnen het traditionele landschap “Land van Waas”. Op de Vlaamse Hydrografische Atlas bevindt het projectgebied zich binnen het stroomgebied van de Schelde, in het Beneden-Scheldebekken. Het behoort tot de hydrografische zone van de waterloop van de Hoge Landen. Deze waterloop bevindt zich ten oosten van het projectgebied (fig. 7).

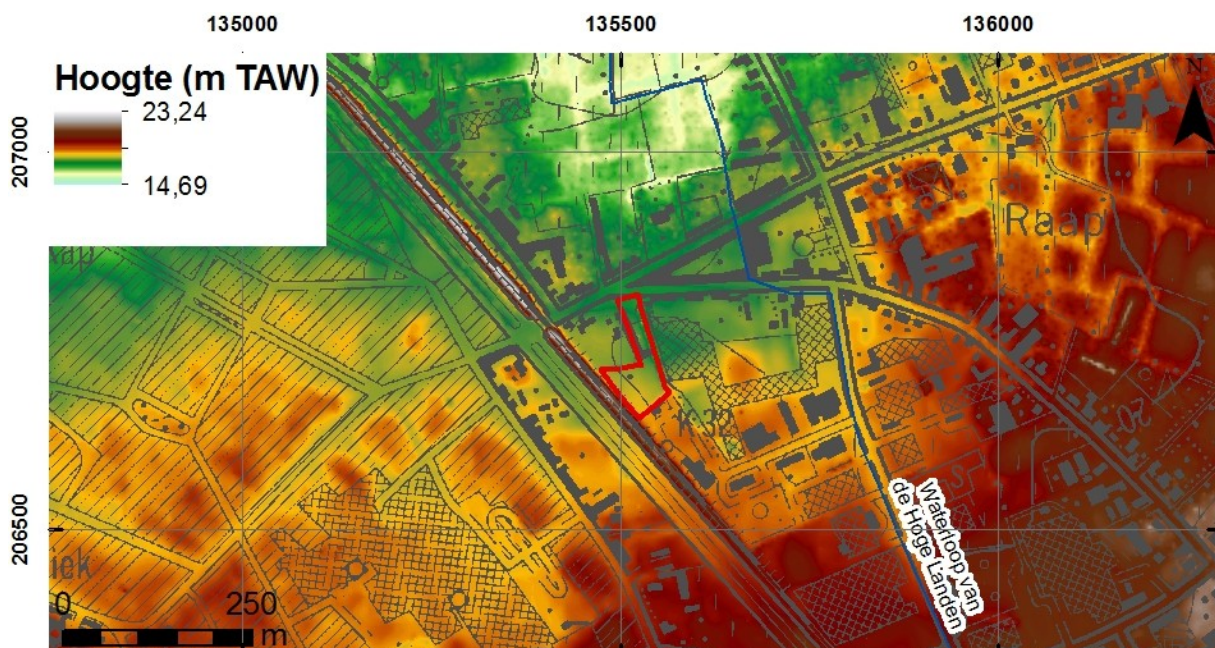

Fig. 7. Situering op de topografische kaart en het DHM-V (AGIV WMS; GDI-Vlaanderen 2006, 2016a).

2.2.1.3. Geologische en bodemkundige situering

De Tertiaire bodem onder het projectgebied wordt gerekend tot de formatie van Kattendijk (Vroeg-Plioceen, ca. 5 miljoen jaar geleden), herkenbaar als groengrijs tot grijs middelmatig tot fijn zand dat glauconiethoudend en plaatselijk kleihoudend is (fig. 8).⁵

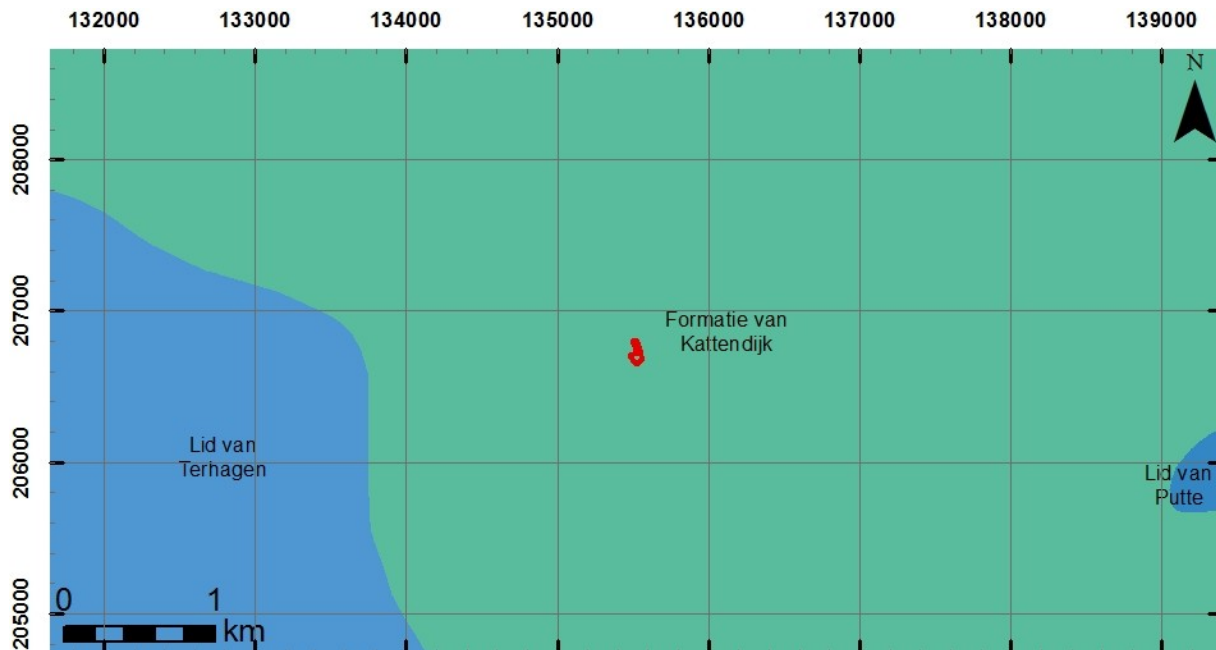

Fig. 8. Situering op de geologische kaart van het Tertiair (GDI-Vlaanderen 2002).

In het zuidelijke deel van het projectgebied werden er tijdens het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) eolische sedimenten afgezet (fig. 9-D). Het betreft hier goed gesorteerd, homogeen, fijn tot middelmatig fijn zand, overwegend kalkloos. Het dekzand is een eolisch sediment van lokale oorsprong. Het werd afgezet door overheersende noordenwinden gedurende het Boven-Pleniweichseliaan en vooral in de koude fasen van het Tardiglaciaal en is afkomstig van deflatie van het vlakke laagterrasoppervlak. Het keienvloertje aan de basis van de dekzanden (*sensu stricto*) is een restgrind gevormd door deflatie van het fluvioperiglaciaal of Tertiair substraat. Het werd later bedolven onder aanwaaiend zand van lokale oorsprong.⁶

In het noordelijke deel van het projectgebied werden de bestaande Tertiaire sedimenten plaatselijk herwerkt door afspoeling of massabeweging langs zwakke hellingen (fig. 9-H). Aangezien het gaat om eerder lokale herwerking zijn de sedimenten nauw verwant met het substraat.⁷

⁵ Jacobs et al 2010, 24.

⁶ Adams, Vermeire, De Moor et.al. 2002, 14-15.

⁷ Adams, Vermeire, De Moor et.al. 2002, 18.

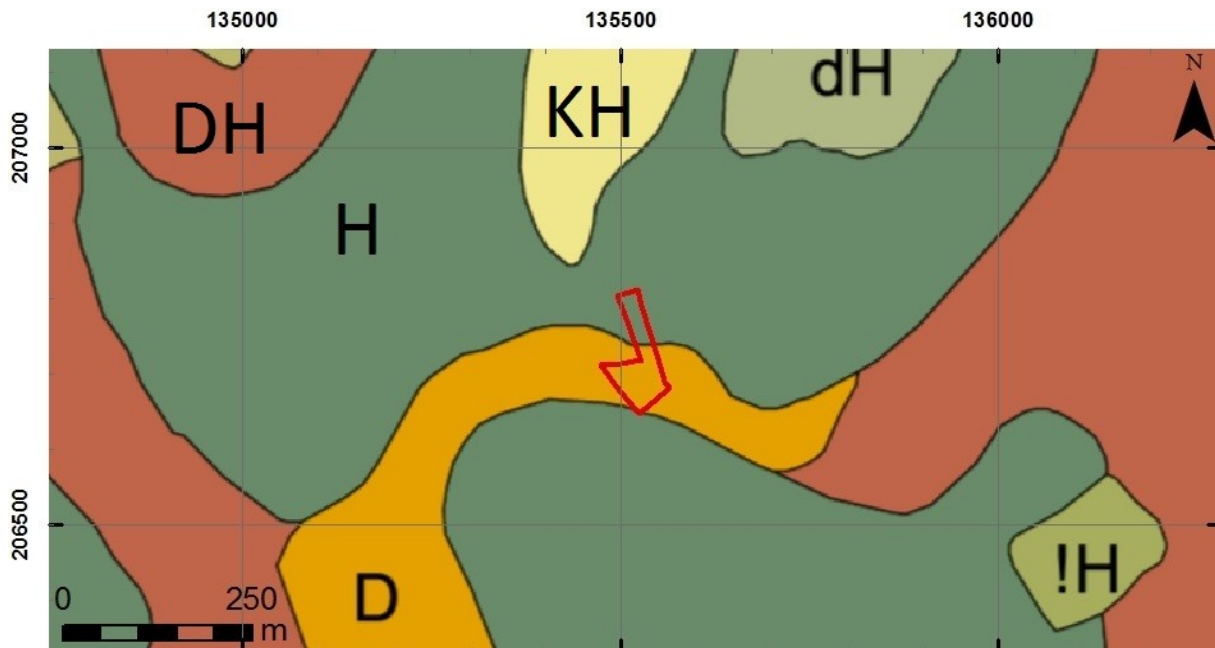

Fig. 9. Situering op de profieltypekaart van het Quartair (AGIV WMS).

Op de bodemkaart staat het noordelijke deel van het projectgebied aangeduid als bebouwd (fig. 10-OB). Het zuidelijke deel van het projectgebied staat aangeduid als matig natte zandgronden zonder profielontwikkeling (fig. 10-Zdp). Het betreft hier jong verstoven gronden die vaak een oorspronkelijk nat profiel overdekken. In deze bodem beginnen de roestverschijnselen tussen 40 en 60 cm.⁸

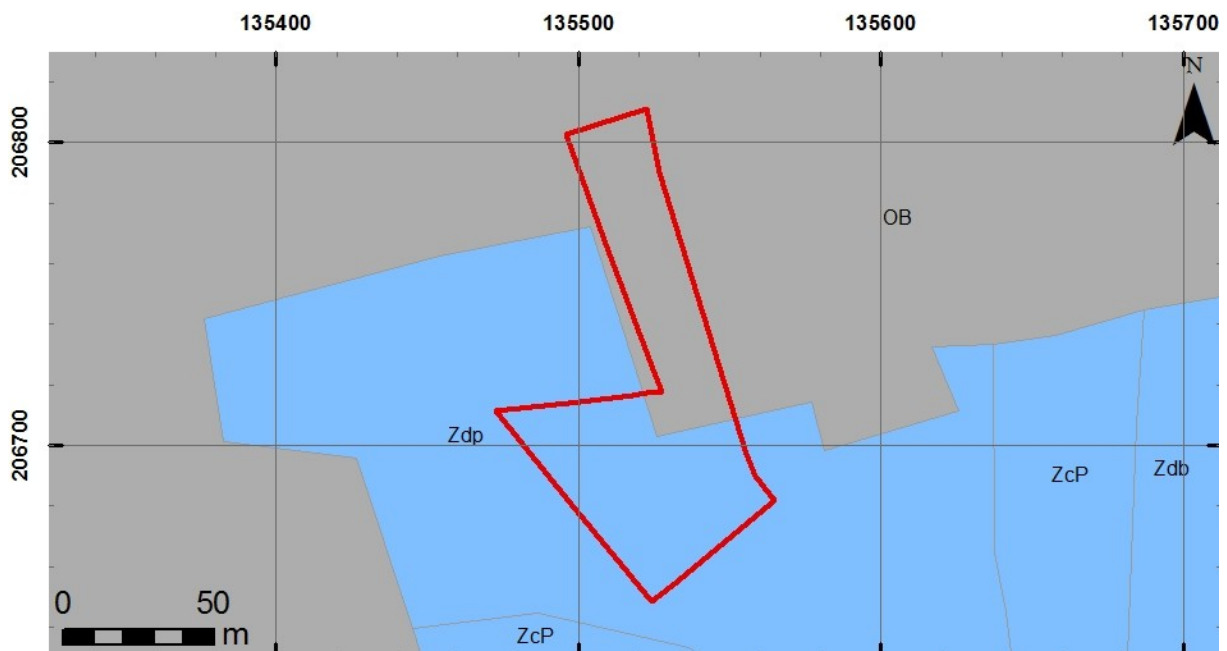

Fig. 10. Situering op de bodemkaart (GDI-Vlaanderen 2001).

Op de potentiële bodemerosiekaart is er voor het projectgebied geen informatie voorhanden (fig. 11). Op een perceel ten westen van het projectgebied wordt de erosie aangeduid als verwaarloosbaar.

⁸ Van Ranst & Sys 2000, 133.

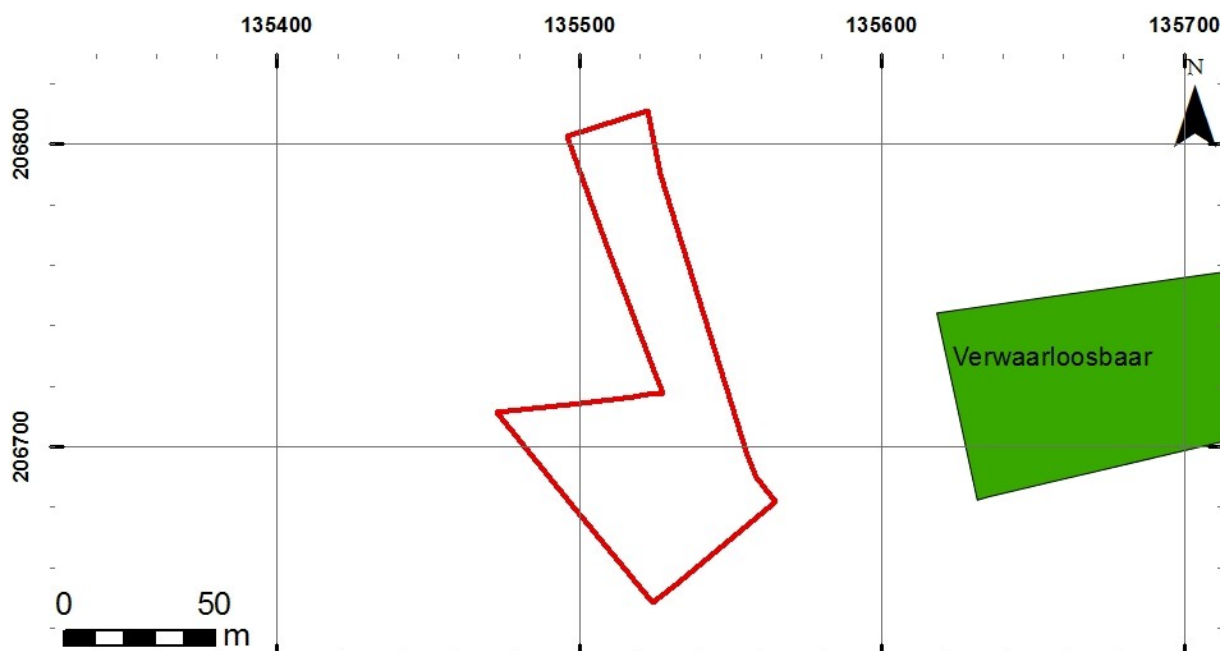

Fig. 11. Situering op de potentiële bodemerosiekaart (AGIV WMS).

2.2.1.4. Bodemkundige waarnemingen

In de kader van het bureauonderzoek werd geen landschappelijk (boor)onderzoek uitgevoerd. Bodemonderzoek naar aanleiding van de sanering wees op een deklaag van zwak siltig zand aan het maaiveld en zwak kleilig zand eronder. Op een diepte van ± 4 m werd klei aangeboord. Het grondwater werd destijds aangetroffen tussen 0,5 en 0,8 m onder het maaiveld. Het grondwater stroomde naar de beek toe en met de glooiing van het terrein mee.⁹

Op basis van het sonderingverslag dat werd opgesteld naar aanleiding van de huidige stedenbouwkundige vergunningaanvraag kon worden vastgesteld dat de grondwaterstand niet gewijzigd is doorheen de jaren. Tijdens dit onderzoek werden drie lagen onderscheiden:

- Laag 1: de teellaag, geroerde zone en/of aanvullingslaag, eventueel gevolgd door Quartair los tot dicht gepakt mogelijk leemhoudend zand.
- Laag 2: Tertiair matig tot dicht gepakt licht glauconiethoudend zand (Formatie van Kattendijk).
- Laag 3: Tertiaire vaste klei met plaatselijk voorkomen van weerstandbiedende kalksteennodules (Formatie van Boom).

Op basis van de bijhorende tabel kon vastgesteld worden dat de bovenste laag (laag 1) een gemiddelde dikte van ± 2 m heeft en plaatselijk aangevuld en/of geroerd is.

2.2.2. Historische beschrijving

Sint-Niklaas werd voor het eerst vermeld in 1217, toen de Doornikse bisschop Goswinus de pastoor van Waasmunster opdroeg om twee wijken – Sinaai en Sint-Niklaas – van zijn parochie af te splitsen¹⁰. Op 9 oktober 1219 schonk de gravin van Vlaanderen – Johanna van Constantinopel – zes bunders ($\pm$ acht hectaren) grond aan de nieuwe parochie. Deze lagen ten oosten van de kerk, ongeveer ter hoogte van de Ankerstraat. In 1236 werden de grenzen van de parochie grotendeels vastgelegd. Deze grens bleef behouden tot de gemeentefusie van 1977. Op 1 juni 1241 werd de hoofdschepenbank van het Land van Waas opgericht door de gravin van Vlaanderen. Dit was het hoogste bestuursorgaan voor de kasselrij Waas, het overkoepelde alle parochiebesturen van het Land van Waas en voerde de bevelen van het

⁹ S.N. 1999, 7.

¹⁰ Bogaert 2000, 53.

centrale gezag uit. In de keure werd bepaald dat het hoofdcollège wettelijk verplicht was om haar zittingen in Sint-Niklaas te houden, waardoor dit de hoofdplaats van het Land van Waas werd.¹¹

Aangaande het projectgebied zelf is bijzonder weinig historische informatie beschikbaar. In het kaartboek van Sint-Niklaas, dat tussen 1638 en 1696 werd opgesteld door landmeter Jeremias Semeelen, kon het projectgebied gesitueerd worden in de wijk “Astwyck” (fig. 12). Onmiddellijk ten noorden van het projectgebied is de wijk “Eerste Beeckthiende” te situeren. De eerste vermelding van de “Astwyck” dateert uit 1374, toen nog aangeduid met de naam *dasth*. Binnen de wijk waren er verschillende pachtheffers, meer bepaald de abdij van Boudelo, de bisschop van Doornik en het Capittel van Doornik. Een perceel in de wijk was tiendevrij mits betaling van cijnsen aan de pastoor van Sint-Niklaas.¹² Op de kaarten van Semeelen is duidelijk te zien dat het huidige projectgebied onbebouwd was in de 17de eeuw en dat een waterloop het projectgebied doorkruist. De weg ten noorden van het huidige projectgebied is de huidige Raapstraat. Deze naam kreeg de straat pas in 1910.¹³ Daarvoor werd de straat Pas genoemd. Deze straat werd het eerst vermeld in 1540.¹⁴

Fig. 12. Situering op de wijkkaart van de *Astwyck* en *Eerste Beeckthiende* (stadsarchief Sint-Niklaas).

Op de Ferrariskaart (1771-1778, fig. 13) is er al meer bebouwing te zien, ten westen van het projectgebied zijn er verschillende gebouwen opgetekend. Het huidige projectgebied is echter nog onbebouwd. De grond is in gebruik als akkerland en de percelen zijn afgebakend met heggen. De waterloop die het projectgebied lijkt te doorsnijden op de kaart van Jeremias Semeelen ligt op de kaart van Ferraris buiten het huidige projectgebied.

¹¹ Demey A. 2000, 8-10.

¹² Laevaert 1966, 186.

¹³ Laevaert 1966, 76.

¹⁴ Laevaert 1966, 186.

Fig. 13. Situering op de kaart van Ferraris (AGIV WMS).

Op de Atlas der Buurtwegen (fig. 14) en de kadasterkaart van Popp (fig. 15) is te zien dat het huidige projectgebied ook in de 19de eeuw onbebouwd was. De omgeving van het projectgebied is wel licht veranderd ten opzichte van de 18de eeuw. Zo is er bebouwing bijgekomen ten noorden van het huidige projectgebied. Ook is er een nieuwe weg aangelegd die een verbinding maakt tussen de huidige Raapstraat en de huidige Bellestraat.

Fig. 14. Situering op de Atlas der Buurtwegen (AGIV WMS).

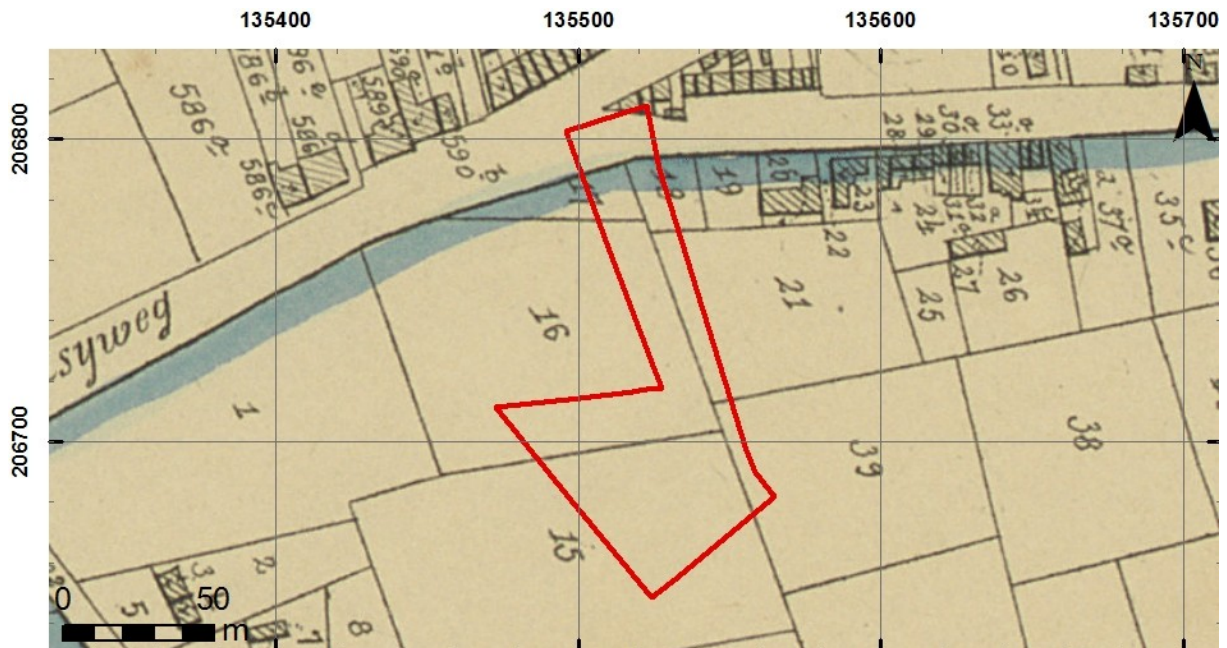

Fig. 15. Situering op de kadasterkaart van Popp (AGIV WMS).

Ook in het midden van vorige eeuw was het huidige projectgebied nog niet bebouwd en in gebruik als landbouwgebied (fig. 16). Ten westen van het projectgebied is er een spoorlijn aangelegd. In de tweede helft van de 20ste eeuw werd het gehele projectgebied in beslag genomen door een handel in oud ijzer. Dit is duidelijk te zien op een luchtfoto uit 1971 (fig. 17) en een luchtfoto die is genomen tussen 1979 en 1990 (fig. 18). Wat op deze foto's niet duidelijk te zien is, is of er gebouwen aanwezig zijn binnen het projectgebied. Op basis van luchtfoto's alleen is het niet mogelijk om een duidelijk onderscheid te maken tussen een gebouw en een grote hoeveelheid oud ijzer. In de jaren '60 werd de singel, de R42, aangelegd. Bij deze werken is de spoorlijn verhoogd en iets dichters tegen het projectgebied geschoven.

Fig. 16. Situering op een luchtfoto uit 1950 (www.cartesius.be).

Fig. 17. Situering op een luchtfoto uit 1971 (AGIV WMS)

Fig. 18. Situering op een luchtfoto genomen in de periode 1979-1990 (AGIV WMS).

De schroothandel is niet meer te zien op de luchtfoto's uit de 21ste eeuw (fig. 19-fig. 25). In de laatste 16 jaar is het projectgebied onbebouwd geweest maar werd een deel van het projectgebied wel gebruikt als doorgang. Het gaat hier om onverharde weg naar de Raapstraat.

Fig. 19. Situering op een luchtfoto genomen in de periode 2000-2003 (AGIV WMS).

Fig. 20. Situering op een luchtfoto genomen in de periode 2005-2007 (AGIV WMS).

Fig. 21. Situering op een luchtfoto genomen in de periode 2008-2011 (AGIV WMS).

Fig. 22. Situering op luchtfoto uit 2012 (AGIV WMS).

Fig. 23. Situering op een luchtfoto uit 2013 (AGIV WMS).

Fig. 24. Situering op een luchtfoto uit 2014 (AGIV WMS).

Fig. 25. Situering op een luchtfoto uit 2015 (AGIV WMS).

Zoals vermeld in §1.2 (verstoorte zones) werden in het kader van de reeds verkregen stedenbouwkundige vergunning B/2015/335 voorbereidende grondwerken uitgevoerd. Het verwijderen van de bovenste laag voor het zeven, alsook het aanbrengen van een laag steenpuinverharding, zullen het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed ongetwijfeld vernield hebben.

2.2.3. Archeologisch kader

In de ruime omgeving van het projectgebied zijn er enkele archeologische sites gekend. Geen van deze sites bevindt zich echter in de onmiddellijke omgeving van het projectgebied. Ten noordnoordwesten van het projectgebied, aan Vijfstraten (fig. 26-2009/387), is er begin 2010 een proefsleufonderzoek geweest naar aanleiding van een verkaveling. Dit onderzoek heeft echter geen archeologisch relevante sporen opgebracht.

Het onderzoek aan de Vermorgenstraat (fig. 26-2010/151), ten westen van het projectgebied, werd uitgevoerd naar aanleiding van een verkaveling. Ook bij dit onderzoek werden er geen archeologische sporen aangetroffen.

Verder ten westen, in het centrum van Sint-Niklaas, zijn er nog drie CAI-vermeldingen. Het betreft hier de grote markt (fig. 26-155751), de 17de eeuwse Sint-Anthoniuskerk (fig. 26-156909) en een monumentale, bakstenen waterput uit de 16de eeuw (fig. 26-156928).

Ten oostnoordoosten van het projectgebied werd in 2013 een opgraving (fig. 26-164752) uitgevoerd ten behoeve van de uitbreiding van de schoolgebouwen aan de Bellestraat. Er zijn bij die opgravingen verscheidene vondsten en sporen uit verschillende periodes aangetroffen. De oudste vondsten dateren uit het neolithicum. Het betreft hier enkele lithische artefacten. Verder is er een nederzetting uit de midden-ijzertijd aan het licht gekomen. Het hoofdgebouw heeft een plattegrond van type Haps/Oss 4a. Er zijn eveneens 12 plattegronden van bijgebouwen aangetroffen. De plattegronden kunnen aan 3 verschillende typen worden toegewezen, namelijk type Oss-Ussen IA, Oss-Ussen IB en Oss-Ussen IIB. Verder zijn er 1 waterput, 9 (water)kuilen en sporen van landbewerking aangetroffen. Op basis van het aangetroffen aardewerk kon de nederzetting gedateerd worden in de midden-ijzertijd. Er zijn

eveneens sporen uit de post-middeleeuwse periode, bestaande uit een greppel en bolle-akkergrachten, aangetroffen.¹⁵

Ten noorden van de Bellestraat is er in de jaren '30 van vorige eeuw een Laat-Romeinse, bronzen fibula aangetroffen (fig. 26-32629).¹⁶

Fig. 26. Situering op de CAI (GDI-Vlaanderen 2016b).

2.2.4. Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

Het projectgebied is gelegen aan de rand van de kern van de stad Sint-Niklaas en was gedurende lange tijd enkel in gebruik als landbouwland. In de tweede helft van de 20ste eeuw werd het projectgebied gebruikt voor de stockage van oud ijzer. Ten laatste sinds 2003 bleef het projectgebied braak liggen. Tussen 2000 en 2008 werd perceel 17C2 gesaneerd omwille van historische vervuiling op het aanpalende perceel. In 2015 verkreeg Patisserie Stefan bvba een eerste stedenbouwkundige vergunning, waarna voorbereidende bodemwerken werden uitgevoerd. Het verwijderen van de bodemlaag en het aanbrengen van een steenpuinverharding hebben het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed ongetwijfeld vernield. Gezien deze recente versterking lijkt het niet nodig om verder onderzoek uit te voeren.

2.2.5. Synthese

Het projectgebied bevindt zich in het traditionele landschap “Land van Waas” en wordt gekenmerkt door een zandbodem. Uit historisch en cartografisch onderzoek is gebleken dat er tot het midden van de 20ste eeuw geen verstoringen waren binnen het projectgebied. In het kader van stedenbouwkundige vergunning B/2015/335 werd de grond bouwrijp gemaakt, waarbij eventueel archeologisch erfgoed vernield werd.

2.3. SAMENVATTING VOOR GESPECIALISEERD PUBLIEK

Ter hoogte van de Raapstraat zal Patisserie Stefan een bakkerij met conciërgewoning bouwen. In het kader van het bureauonderzoek werd informatie verzameld over de

¹⁵ Bakx & Smeets 2014, 79-82.

¹⁶ Dewulf 1966, 22.

bewoningsgeschiedenis, landschapshistoriek, de topografie, de geologie, het bodemgebruik, de vegetatie, de aanwezige erfgoedwaarden en de historische ingrepen.

De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 5.866,55 m², hierbij zal meer dan 1.000 m² verstoord worden. Het projectgebied is momenteel grotendeels grasland en gedeeltelijk beplant met bomen. Tot het midden van de 20ste eeuw was het projectgebied in gebruik als akkerland. In de tweede helft van de 20ste eeuw was het projectgebied in beslag genomen door een schroothandel. Deze schroothandel is opgedoekt tegen het einde van de 20ste eeuw en het projectgebied bleef daarna braak liggen.

Na het verkrijgen van een stedenbouwkundige vergunning in 2015 werden voorbereidende werken uitgevoerd, waarbij eventueel aanwezig archeologisch erfgoed vernield werd. Een vervolgonderzoek wordt dan ook niet aangeraden en de gronden kunnen vrijgegeven worden voor de werkzaamheden.

2.4. SAMENVATTING VOOR NIET-GESPECIALISEERD PUBLIEK

In kader van de bouw van een bakkerij en bijhorende conciërgewoning aan de Raapstraat te Sint-Niklaas werd een bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij werden de geografische, historische en archeologische situatie van het projectgebied geëvalueerd teneinde een inschatting te kunnen maken van het potentieel op de aanwezigheid van archeologisch erfgoed.

De historisch en archeologische gegevens wijzen op een mogelijkheid tot aanwezigheid van archeologisch erfgoed. Door de reeds uitgevoerde voorbereidende grondwerken, is het eventueel aanwezig archeologisch erfgoed echter vernield. Een vervolgonderzoek is daardoor niet aangewezen en het projectgebied kan vrijgegeven worden voor de werkzaamheden.

3. BIBLIOGRAFIE

3.1. GERAADPLEEGDE LITERATUUR

ADAMS R., VERMEIRE S., DE MOOR G. ET AL. 2002: *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart: kaartblad 15, Antwerpen, Gent.*

BAKX, R. & SMEETS, M. 2014: *Archeo-rapport 211. Het archeologisch onderzoek aan de Eekhoornstraat te Sint-Niklaas, Kessel-Lo.*

BOGAERT A. 2000: Sinaai: het groene dorp met het eigenzinnige karakter, In: Van Bouchaute P. (red.): *Stad in de tijd: acht historische studies over Sint-Niklaas, Belsele, Nieuwkerken en Sinaai*, 53-72.

DEMEY A. 2000: De stad groeit. In: VAN BOUCHAUTE P. (red.), *Stad in de Tijd: acht historische studies over Sint-Niklaas, Belsele, Nieuwkerken en Sinaai*, Sint-Niklaas, pp. 7-24.

JACOBS, P., POLFLIET, T., DE CEUKELAIRE, M. & MOERKERKE, G. 2010, *Toelichtingen bij de geologische kaart van België, Vlaams gewest: kaartblad 14, Antwerpen, Brussel.*

DEWULF M. 1966: Het grondgebied van Sint-Niklaas van in de prehistorie tot in de Romeinse tijd. In: *Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas*, nr. 69, deel 1-2, Sint-Niklaas, pp. 5-28.

LAEVAERT L. 1966: *Stad Sint-Niklaas: bijdrage tot de geschiedenis van de wijken, straten, pleinen, huizen en markt*, Antwerpen.

S.N. 1999, *Beschrijvend onderzoek i.v.m. bodemverontreiniging*, ABO.

3.2. CARTOGRAFISCHE EN ICONOGRAFISCHE BRONNEN

GDI-VLAANDEREN 2001: *Vectoriële versie van de Bodemkaart* [shapefile], AGIV, IWT, Laboratorium voor Bodemkunde van de Universiteit Gent (GIS-Vlaanderen).

GDI-VLAANDEREN 2002: *Vectoriële versie van de Tertiaire geologische kaart* [shapefile], MVG-EWBL-ANRE (GIS-Vlaanderen).

GDI-VLAANDEREN 2006: *Digitaal hoogtemodel van Vlaanderen* [shapefile], MOW-Afd WL, VMM-Afd Water en AGIV.

GDI-VLAANDEREN 2015: *Digitale kadastrale percelenplannen (AAPD) – AGIV, Toestand 01/01/2015*, [shapefile].

GDI-VLAANDEREN 2016a: *Vectoriële versie van de VHA-waterlopen & -zones* [shapefile], Vlaamse Milieumaatschappij - Afdeling Operationeel Waterbeheer (AGIV).

GDI-VLAANDEREN 2016b: *Centrale Archeologische Inventaris (CAI)* [shapefile].

SEMEELEN J.1638 – 1696: *Landboek van Sint-Niklaas*. Stadsarchief Sint-Niklaas, inventarisnummer SASN20120510_012

4. BIJLAGEN

- Privacy-fiche
- Programma van maatregelen

5. LIJST VAN KAARTEN EN PLANNEN

Fig. 1. Foto genomen tijdens de voorbereidende graafwerken (Goossens & Partners architecten en ingenieurs bvba).....	3
Fig. 2. Saneringsplan uit 2007 (ABO).....	4
Fig. 3. Langsdoorsnede en zijgevel (Goossens & Partners).....	5
Fig. 4. Inplantingsplan (Goossens & Partners).	6
Fig. 5. Situering op het kadaster (GDI-Vlaanderen 2015).	8
Fig. 6. Situering op de bodembedekkingkaart (AGIV WMS).	9
Fig. 7. Situering op de topografische kaart en het DHM-V (AGIV WMS; GDI-Vlaanderen 2006, 2016a).....	9
Fig. 8. Situering op de geologische kaart van het Tertiair (GDI-Vlaanderen 2002).....	10
Fig. 9. Situering op de profieltypekaart van het Quartair (AGIV WMS).	11
Fig. 10. Situering op de bodemkaart (GDI-Vlaanderen 2001).....	11
Fig. 11. Situering op de potentiële bodemerosiekaart (AGIV WMS).....	12
Fig. 12. Situering op de wijkkaart van de <i>Astwyck</i> en <i>Eerste Beeckthiende</i> (stadsarchief Sint-Niklaas).	13
Fig. 13. Situering op de kaart van Ferraris (AGIV WMS).....	14
Fig. 14. Situering op de Atlas der Buurtwegen (AGIV WMS).....	14
Fig. 15. Situering op de kadasterkaart van Popp (AGIV WMS).....	15
Fig. 16. Situering op een luchtfoto uit 1950 (www.cartesius.be).....	15
Fig. 17. Situering op een luchtfoto uit 1971 (AGIV WMS)	16
Fig. 18. Situering op een luchtfoto genomen in de periode 1979-1990 (AGIV WMS).....	16
Fig. 19. Situering op een luchtfoto genomen in de periode 2000-2003 (AGIV WMS).....	17
Fig. 20. Situering op een luchtfoto genomen in de periode 2005-2007 (AGIV WMS).....	17
Fig. 21. Situering op een luchtfoto genomen in de periode 2008-2011 (AGIV WMS).....	18
Fig. 22. Situering op luchtfoto uit 2012 (AGIV WMS).....	18
Fig. 23. Situering op een luchtfoto uit 2013 (AGIV WMS).	19
Fig. 24. Situering op een luchtfoto uit 2014 (AGIV WMS).	19
Fig. 25. Situering op een luchtfoto uit 2015 (AGIV WMS).	20
Fig. 26. Situering op de CAI (GDI-Vlaanderen 2016b).....	21